

Małgorzata Konarska¹, Anna Sakowska²

Samodzielny Zakład Techniki w Żywieniu,
Wydział Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji

Marzena Anna Przybysz³, Edyta Popis⁴

Zakład Technologii Tłuszczów i Koncentratów Spożywczych,
Katedra Technologii Żywności, Wydział Nauk o Żywności,
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Produkcja i spożycie mięsa drobiowego na świecie i w Polsce w latach 2000-2014

Production and consumption of poultry meat in the world and in Poland between 2000-2014

Synopsis. Celem pracy była charakterystyka rynku mięsa drobiowego, jego produkcji i spożycia w na świecie i w Polsce. Światowa produkcja mięsa wykazuje wciąż tendencję rosnącą. Największa na świecie produkcja tego rodzaju mięsa występuje w Stanach Zjednoczonych, Chinach oraz Brazylii. Natomiast największą konsumpcję mięsa drobiowego w 2012 roku odnotowano w Stanach Zjednoczonych i wynosiła ona 43,2 kg/osobę/rok. Polska znalazła się na 4 miejscu wśród największych producentów tego rodzaju mięsa w Unii Europejskiej. Konsumpcja mięsa drobiowego w kraju z roku na rok sukcesywnie rośnie i w 2014 roku wynosiła 26,9 kg/osobę w porównaniu z 14,7 kg/osobę w 2000 roku. Na świecie dużymi nadwyżkami podaży mięsa drobiowego dysponują Stany Zjednoczone (3,2 mln ton), Brazylia (3,1 mln ton) oraz w mniejszym stopniu Unia Europejska (0,5 mln ton). Natomiast największym importerem mięsa drobiowego jest Rosja, która wykazuje również największy deficyt podaży.

Słowa kluczowe: mięso drobiowe, spożycie mięsa, produkcja mięsa

Abstract. The aim of the study was to characterize the poultry meat market, its production and consumption in the world and in Poland. Global production of meat is still growing. The world's largest meat production of this type occurs in the United States, China and Brazil. Meanwhile, the largest poultry meat consumption in 2012 was recorded in the United States and amounted to 43,2 kg/person/year. Poland was ranked 4th among the largest producers of this type of meat in the European Union. Consumption of poultry meat in the country was gradually growing year by year and 2014 was estimated to 26,9 kg/person/year compared to 14,7 kg/person/year in 2000. The world's large surplus supply of poultry meat takes place in the United States (3,2 million tonnes), Brazil (3,1 million tonnes) and to a lesser extent, the European Union (0,5 million tonnes). In contrast, the largest importer of poultry meat is Russia, which also has the largest supply deficit.

Key words: poultry, meat consumption, meat production

¹ mgr inż., e-mail: malgorzata_konarska1@sggw.pl

² mgr inż., e-mail: anna_sakowska1@sggw.pl

³ mgr inż., e-mail: marzena_przybysz@sggw.pl

⁴ mgr inż., e-mail: edyta_popis@sggw.pl

Wstęp

Jedynym z głównych segmentów gospodarki żywnościowej na świecie jest rynek produktów pochodzenia zwierzęcego. Światowa produkcja zwierzęca wykazuje w ostatnich latach rosnącą tendencję [Westhoek i in. 2011]. Rynek mięsa drobiowego jest od wielu lat najszybciej rozwijającym się segmentem światowego rynku mięsa. Mięso drobiowe produkowane jest z udomowionych gatunków drobiu, tj. kur, indyków, gęsi i kaczek. Głównym surowcem rzeźnym są kurczęta brojlery, które stanowią około 86% ptaków ubijanych na mięso w skali globalnej [Grabowski 2003].

Jednym z powodów szybkiego rozwoju rynku mięsa drobiowego są względy żywieniowe, które coraz częściej są brane pod uwagę wśród świadomych konsumentów. Mięso drobiowe jest źródłem pełnowartościowego białka zwierzęcego, które według FAO/WHO (Food and Agriculture Organization of the United Nations/World Health Organization) jest równoważne wartości białka mleka. Posiada ono wyższą wartość odżywczą niż mięso wieprzowe i wołowe, gdyż zawiera więcej białka oraz mniej tkanki łącznej, a zwłaszcza kolagenu. Mięso drobiowe ma niższą wartość energetyczną oraz jest łatwo przyswajalne [Kijowski 2000]. Jest ono również dobrym źródłem składników mineralnych m.in. potasu, wapnia, fosforu, sodu, a także żelaza [Rachwał 2006]. Z tych właśnie względów żywieniowych jest ono coraz częściej wybierane przez konsumentów zarówno w Polsce jak, i na świecie.

Najwięksi producenci mięsa drobiowego w Unii Europejskiej i na świecie

Światowa produkcja mięsa drobiowego w 2012 roku wynosiła 92,7 mln. ton. Do czołowych producentów mięsa drobiowego na świecie w 2012 roku należały następujące kraje: Stany Zjednoczone (17 038 tys. ton), Chiny (12 667 tys. ton), Brazylia (11 588 tys. ton) oraz Unia Europejska (około 14 000 tys. ton). Wysoki poziom produkcji mają też Indie, Japonia, Kanada, Tajlandia, Rosja i Argentyna [FAOSTAT....2014].

Tabela 1. Produkcja mięsa drobiowego w wybranych krajach Unii Europejskiej (w tys. ton)

Table 1. Production of poultry meat in selected countries of the European Union (in thous. tons)

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Francja	1 793	1 862	1 762	1 719	1 749	1 800
Niemcy	1 185	1 273	1 391	1 460	1 623	1 663
Włochy	984	1 177	1 239	1 249	1 321	1 330
Polska	1305	1354	1413	1425	1586	1706
Wielka Brytania	1 535	1 460	1 462	1 458	1 573	1 590
Hiszpania	1 149	1 149	1 172	1 178	1 281	1 278
Holandia	617	684	698	726	740	762
Czechy	229	217	212	212	212	212
Unia Europejska	10 916	11 270	11 549	11 685	12 252	12 435

Źródło: [AVEC Annual Report 2012], opracowany na podstawie danych FAO.

Analizując rynek europejski należy wskazać, że krajem, w którym wyprodukowano w 2012 roku najwięcej mięsa drobiowego jest Rosja (3 279 tys. ton). W Unii Europejskiej liderem w produkcji mięsa drobiowego od wielu lat jest Francja – 1 800 tys. ton w 2011 roku (tab. 1). Wśród znaczących producentów mięsa drobiowego należy wymienić również Hiszpanię, Wielką Brytanię oraz Niemcy. Polska w 2012 roku znajdowała się na czwartym miejscu wśród największych producentów mięsa drobiowego w krajach członkowskich. Jednak istnieją duże szanse na poprawę pozycji Polski w produkcji mięsa drobiowego na rynku europejskim.

Charakterystyka spożycia mięsa drobiowego na świecie

Spożycie poszczególnych rodzajów mięsa zależy przede wszystkim od uwarunkowań demograficznych i ekonomicznych, czyli liczby ludności i ich dochodów w poszczególnych krajach [Rycombel i in. 2012].

Poziom spożycia mięsa w decydujący sposób zależy od siły nabywczej konsumenta. Istotnym czynnikiem wpływającym na zachowanie konsumenta na rynku mięsa w Polsce jest też relacja cen mięsa pochodzącego od różnych gatunków zwierząt w stosunku do pozostałych produktów żywnościowych [Kosicka-Gębska i in. 2010].

Spożycie mięsa na świecie wciąż wykazuje jedną z najwyższych dynamik wzrostu spośród wszystkich podstawowych produktów rolnych. W spożyciu mięsa ogółem duży udział stanowi mięso drobiowe. W 2012 roku największe spożycie mięsa drobiowego zaobserwowano w Stanach Zjednoczonych (43,2 kg/osobę/rok) oraz w Brazylii (42,7 kg/osobę/rok). Spożycie mięsa drobiowego na poziomie 30 kg/osobę/rok odnotowano w krajach takich, jak: Argentyna, Nowa Zelandia, Australia, Kanada, Meksyk, jak również Hong Kong. Natomiast spożycie mięsa drobiowego na poziomie 20 kg/osobę/rok w 2012 roku występowało w Rosji i Tajwanie. Nieznacznie niższa od wyżej wymienionych krajów była konsumpcja mięsa drobiowego na Ukrainie i w Unii Europejskiej (tab. 2).

Należy zwrócić również uwagę na sytuację w Unii Europejskiej w 2004 roku, w którym to przyjęto nowe państwa członkowskie. W tym czasie średnie spożycie mięsa drobiowego wśród wspólnotowych krajów (UE-27) wzrosło o 1,7 kg/osobę/rok, w porównaniu do roku 2003, podczas gdy w tym samym czasie w krajach dawnej wspólnoty spożycie to było niższe o 0,3 kg/osobę/rok. W 2005 roku w państwach dawnej Wspólnoty (UE-15) spożycie tego rodzaju mięsa było na poziomie 16 kg/osobę/rok, podczas gdy z nowymi państwami członkowskimi wynosiło ono 16,4 kg/osobę/rok. W kolejnych dwóch latach zauważalny jest nieznaczny spadek konsumpcji mięsa drobiowego aż do 2008 roku, po czym jego spożycie sukcesywnie rosło do poziomu 18,1 kg/osobę/rok w 2012 roku. W 2010 roku w 27 państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE-27) średnie spożycie mięsa ogółem wynosiło 77 kg/mieszkańca/rok. Mięso drobiowe stanowiło około 23% (17,5 kg/osobę/rok) spożycia mięsa ogółem, wołowina stanowiła 21%, a jej konsumpcja wynosiła 15,9 kg/osobę/rok wobec 41 kg mięsa wieprzowego i 3 kg mięsa owiec i kóz na jednego mieszkańca [Hocquette i Chatellier 2011].

Do krajów o najniższym spożyciu mięsa drobiowego na świecie należy zaliczyć Indie, Indonezję i Filipiny. W latach 2013 i 2014 nastąpił wzrost konsumpcji mięsa drobiowego w znacznej części analizowanych krajów, prócz Stanów Zjednoczonych, Nowej Zelandii i Kanady (tab. 2)

Tabela 2. Spożycie mięsa drobiowego na świecie w latach 2000-2014 (w kg/mieszkańca/rok)

Table 2. Consumption of poultry meat in the world in the years 2000-2014 (in kg/capita/year)

Kraj	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Argentyna	24,4	23,5	16,7	16,8	21,1	24,6	28,2	28,6	32,5	32,2	34,0	36,2	36,7	37,7	38,4
Stany Zjednoczone	40,5	40,4	42,5	43,1	44,9	45,2	46,1	44,8	44,2	42,0	43,6	44,1	43,2	43,3	43,0
Nowa Zelandia	25,0	29,0	31,5	32,7	37,3	39,9	35,3	35,4	34,9	34,3	34,3	30,6	30,1	30,7	31,0
Brazylia	28,9	30,4	31,2	32,1	31,8	33,5	36,0	37,9	38,5	37,7	40,9	44,2	42,7	44,3	45,4
Australia	29,5	29,4	31,0	32,9	31,7	34,3	35,8	34,9	33,1	34,3	35,3	35,6	35,4	35,9	36,2
Kanada	29,1	29,1	29,6	28,5	30,1	30,0	29,8	30,2	30,5	28,6	29,6	29,6	30,1	30,6	31,0
Meksyk	20,4	21,8	23,6	24,8	26,2	27,0	28,0	28,2	29,0	29,3	29,6	30,7	30,5	31,1	31,6
UE (27)	15,0	16,5	17,5	14,3	16,0	16,4	16,2	16,1	17,2	17,5	17,5	18,1	18,1	18,3	18,4
Rosja	8,7	10,3	12,7	12,5	11,0	12,5	16,4	18,0	19,8	19,1	17,7	21,0	22,9	23,8	24,4
Ukraina	5,9	5,0	3,1	4,4	6,8	8,4	9,7	13,0	17,1	17,9	17,5	18,1	19,0	19,8	20,4
Japonia	12,6	13,9	14,3	14,4	12,9	14,3	15,0	15,1	15,2	15,5	15,9	16,2	16,2	16,5	16,6
Południowa Korea	11,3	11,9	10,9	10,6	9,3	10,4	12,9	11,6	12,5	13,6	15,0	16,5	15,6	16,5	17,1
Hong Kong	49,3	41,6	40,7	31,1	31,7	41,0	38,8	38,7	36,8	36,7	40,9	36,8	36,9	37,4	37,7
Tajwan	28,3	28,7	28,1	28,2	27,8	29,3	29,5	27,0	28,8	24,9	28,0	27,7	27,6	28,3	29,0
Tajlandia	12,7	13,4	13,4	12,3	8,4	11,1	12,1	12,2	12,3	12,1	12,8	13,0	13,2	13,6	14,0
Filipiny	6,7	6,6	7,4	7,9	7,8	7,7	7,5	7,7	7,5	7,8	8,2	8,6	8,6	8,8	8,9
Chiny	5,1	5,5	4,2	7,6	7,4	7,8	7,9	8,3	9,6	9,2	9,4	9,7	10,1	10,3	10,5
Indonezja	3,3	3,8	2,4	3,1	2,6	2,6	3,0	3,1	3,5	3,7	3,8	6,2	6,2	6,4	6,5
Indie	-	-	-	1,5	1,5	1,8	1,8	1,9	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4

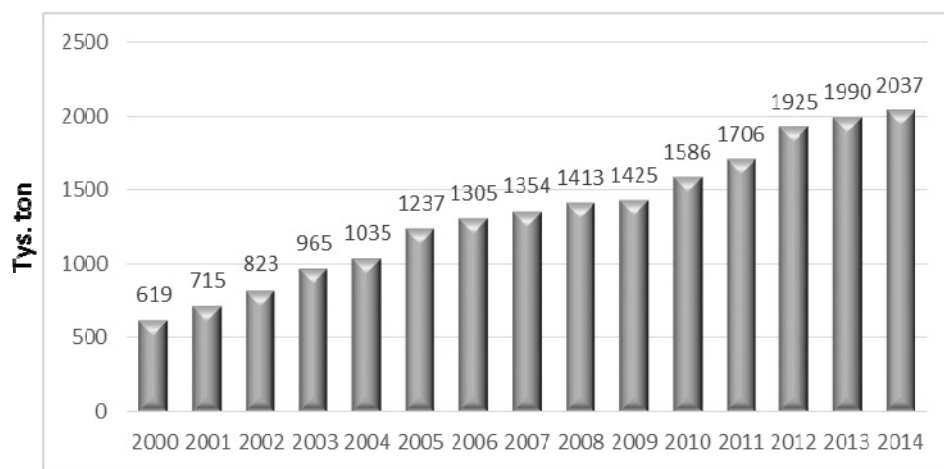
Źródło: [Food... 2012].

W analizowanym okresie obserwowano ogólny wzrost spożycia mięsa drobiowego w poszczególnych krajach całego świata. Niemniej jednak w niektórych państwach odnotowano spadek konsumpcji tego rodzaju mięsa. W Hong Kongu zmniejszyła się ona o ponad 23% z 49,3 kg/osobę/rok w 2000 roku do 37,7 kg/osobę/rok w 2014 roku (tab. 2).

Produkcja mięsa drobiowego w Polsce

Polska należy do jednych z największych producentów mięsa drobiowego w Europie. W analizowanym okresie produkcja tego gatunku mięsa od 2000 roku wrosła o 1 418 tys. ton, czyli o 329%. Szybki wzrost produkcji mięsa drobiowego jest spowodowany rosnącym popytem zarówno krajowym, jak i zagranicznym [Stańko 2011].

Według danych Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego produkcja mięsa drobiowego w 2014 roku wyniosła 2 190 tys. ton i była o 9 % większa niż w roku poprzednim. W związku z powyższym po raz pierwszy produkcja ta przekroczyła wartość 2 mln ton rocznie.

Rys. 1. Produkcja mięsa drobiowego w Polsce w latach 2000-2014

Fig. 1. The production of poultry meat in Poland in the years 2000-2014

Źródło: [Rynek...2014].

Dynamika produkcji tego gatunku mięsa w naszym kraju przewyższa nawet dynamikę jego produkcji w Brazylii, która jest jednym z liderów. Taki rozwój produkcji drobiarskiej został wywołany przez szybko rosnący krajowy popyt. Konsumenci poszukują produktów żywnościowych umożliwiających szybkie i wygodne przygotowanie posiłku. Z tego względu produkcja tuszek jest zastępowana produkcją drobiu w elementach kulinarnych [Górska-Warszewicz 2006, Grabowski i Kijowski 2004]. Do wzrostu popytu przyczyniały się właśnie wzrost sprzedaży elementów, bardzo duże rozszerzenie oferty asortymentowej oraz poprawa jakości i atrakcyjności handlowej produktów drobiarskich. Poprawa wyżej wymienionej atrakcyjności związana jest również z estetyką i funkcjonalnością opakowań, etykietowaniem, zróżnicowaniem gramatury, a także możliwością identyfikacji towaru z producentem [Strategia... 2010].

Analiza spożycia mięsa drobiowego w Polsce w latach 2000-2014

Spożycie mięsa drobiowego w Polsce (w kg na mieszkańca) z roku na rok wzrasta i w 2014 roku wyniosło 26,9 kg. Udział mięsa drobiowego w całkowitym spożyciu mięsa w 2014 roku wyniósł 38%. Natomiast w analizowanym okresie spożycie mięsa drobiowego wzrosło o 16% z poziomu 14,7 kg/osobę w 2000 roku do 26,9 kg/osobę w 2014 roku.

W ostatnich latach w kraju można było zaobserwować zmieniającą się strukturę spożycia mięsa ogółem. W analizowanym okresie od 2000 roku nastąpił wzrost spożycia mięsa ogółem o 4,9 kg/osobę/rok. W kraju spożycie mięsa wołowego i wieprzowego charakteryzuje się tendencją spadkową o zmiennej dynamice redukcji (tab. 3).

Sytuacja ta spowodowana jest między innymi większą preferencją konsumentów w zakresie spożycia mięsa drobiowego, które równocześnie w stosunku do mięsa wołowego taniało. Towarzyszył temu wzrost produkcji drobiu na rzecz redukcji podaży wołowiny [Konarska i in. 2014].

Natomiast w badanym przedziale czasowym struktura spożycia mięsa wieprzowego była zróżnicowana i wahała się w przedziale od 35,5 kg/os. w 2007 r. do 43,6 kg/os. w 2007 r. (tab. 3). W wielkości spożycia tego mięsa zauważalny jest sukcesywny spadek od 2007 roku. Jednakże konsumpcja tego rodzaju mięsa w spożyciu mięsa ogółem w latach 2000-2014 utrzymywała się na podobnym poziomie w granicach od 54% do 59% łącznej konsumpcji mięsa (tab. 3).

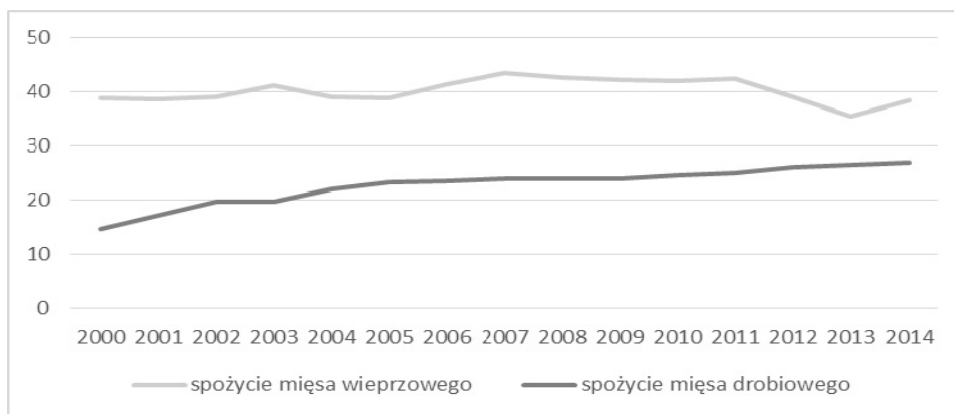
Tabela 3. Spożycie poszczególnych rodzajów mięsa w Polsce w latach 2000-2014 (w kg/mieszkańca/rok)

Table 3. Consumption of various types of meat in Poland in the years 2000-2014 (in kg/capita/year)

Lata	Ogółem mięso i podroby	Mięso wieprzowe	Mięso wołowe	Mięso drobiowe
2000	66,1	39,0	7,1	14,7
2001	66,6	38,6	5,6	17,2
2002	69,5	39,2	5,2	19,8
2003	72,1	41,2	5,8	19,7
2004	71,8	39,1	5,3	22,2
2005	71,2	39,0	3,9	23,4
2006	74,3	41,4	4,5	23,7
2007	77,6	43,6	4,0	24,0
2008	75,3	42,7	3,8	24,1
2009	75	42,4	3,6	24,0
2010	73,7	42,2	2,4	24,6
2011	73,4	42,5	2,1	25,0
2012	71,0	39,2	1,6	26,1
2013	67,5	35,5	1,5	26,5
2014	71	38,5	1,6	26,9

Źródło [Rynek... 2014].

Spadek spożycia mięsa wieprzowego i wołowego w Polsce był spowodowany substytucją tych gatunków mięsa przez drób. Różnice w spożyciu mięsa przedstawiono na rysunku 2, gdzie ze względu na dużo niższe spożycie mięsa wołowego zostało ono pominięte.

Rys. 2. Spożycie mięsa drobiowego i wieprzowego w Polsce w latach 2000-2014

Fig. 2. Consumption of poultry and pork meat in Poland in the years 2000-2014

Źródło [Rynek... 2014].

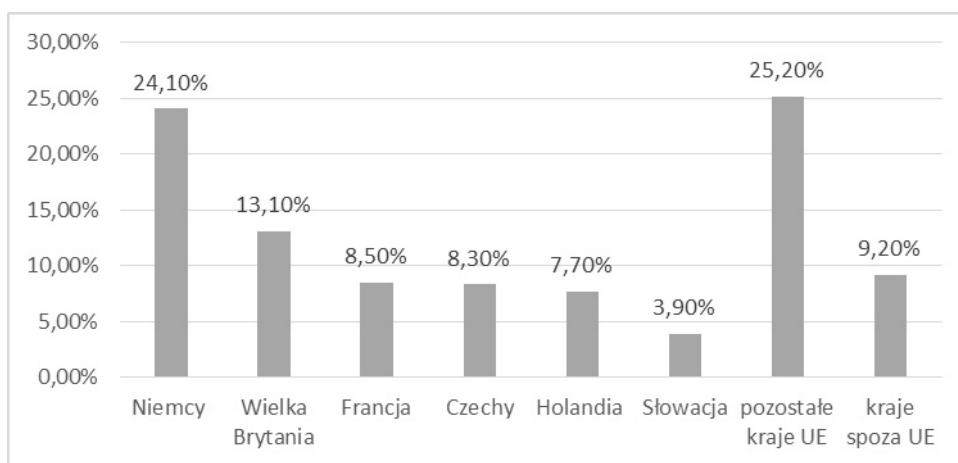
W 2000 r. różnica pomiędzy konsumpcją mięsa wieprzowego a drobiowego wynosiła 24,3 kg/osobę/rok natomiast w 2014 r. ta różnica wynosiła już zaledwie 11,6 kg/osobę/rok. W 2013 r. ta różnica była jeszcze mniejsza i wynosiła 9 kg/osobę/rok (rys. 2).

Import i eksport na świecie

Eksport mięsa drobiowego na świecie stale rośnie. W latach 2004 - 2011 wzrósł on aż o 365% (z 132 tys. ton w 2004 roku do 482 tys. ton w 2011 roku) [Polski...2013].

Na świecie dużymi nadwyżkami podaży mięsa drobiowego dysponują Stany Zjednoczone (3,2 mln ton), Brazylia (3,1 mln ton) oraz w mniejszym stopniu Unia Europejska (0,5 mln ton). Przy bardzo wysokim poziomie spożycia drobiu w przeliczeniu na jednego mieszkańca nadwyżka ta może być zagospodarowana jedynie poprzez zwiększenie eksportu. Należy jednak zauważyć, że Stany Zjednoczone od początku XXI w. zaczęły tracić przewagę konkurencyjną, jaką dysponowały w latach poprzednich, na rzecz Brazylii. W latach 2005 - 2007 Brazylia wyprzedziła Stany Zjednoczone i stała się światowym liderem w eksporcie mięsa drobiowego. W latach 2007-2008 Stany Zjednoczone ponownie stały się liderem w eksporcie mięsa drobiowego w wyniku światowego kryzysu ekonomicznego [Polski... 2013].

W latach 1990-2009 eksport drobiu żywego, mięsa i przetworów eksport mięsa drobiowego rósł z roku na rok średnio o 17,3%. Natomiast w 2009 roku zostało wyeksportowane 13,5-krotnie więcej towarów niż w roku 1990 [Stańko 2011]. W Polsce w 2014 roku eksport do krajów Unii Europejskiej wynosił 24,1%, a w tym do Niemiec 24,1%. Polska na początku 2014 roku w mniejszych ilościach eksportowała mięso drobiowe do następujących krajów: Wielka Brytania, Francja, Czechy, Holandia, Słowacja oraz do krajów spoza Unii Europejskiej (rys. 3).

Rys. 3. Eksport mięsa drobiowego z Polski w I półroczu 2014 roku

Fig. 3. Exports of poultry meat from Polish in the first half of 2014 years

Źródło [Rynek... 2014].

W Polsce w przypadku importu mięsa drobiowego zauważalna jest sytuacja odwrotna niż w przypadku eksportu. A mianowicie globalny import mięsa drobiowego uległ rozproszeniu. Tak więc konkurencja między niewielką liczbą światowych eksporterów mięsa drobiowego rozgrywa się na coraz większym obszarze geograficznym i dotyczy coraz większej liczby indywidualnych rynków. Sytuacja ta utrudniła konkurowanie o nabywców w międzynarodowym handlu.

Największym importermem mięsa drobiowego jest Rosja, która wykazuje również największy deficyt podaży. W latach 1995-1997 import Rosji stanowił 20,5% globalnych obrotów, natomiast w 2008 roku był on większy o 9,6%. Drugie miejsce w światowym imporcie mięsa drobiowego zajmuje Japonia, której udział wynosił 7,4% światowego importu [Polski... 2013].

Rys. 4. Import mięsa drobiowego do Polski w I połowie 2014 roku

Fig. 4. Import Polish poultry meat in the mid-2014

Źródło [Rynek... 2014].

Na rynku polskim największymi importerami są: Niemcy oraz Wielka Brytania (odpowiednio 27,6% i 23,9% w pierwszej połowie 2014 r.). Do mniejszych importerów mięsa drobiowego na rynek polski zalicza się: Holandię, Węgry, Włochy i Francję. Import z pozostałych krajów na rynek polski wyniósł na początku 2014 r. (11,7%) (rys. 4).

Podsumowanie

Rynek produktów żywnościowych pochodzenia zwierzęcego jest jednym z głównych segmentów gospodarki żywnościowej na świecie. Spożycie mięsa drobiowego jest zróżnicowane w poszczególnych krajach i zależy między innymi od czynników ekonomicznych, demograficznych, społeczno-kulturowych oraz prawnopolitycznych.

W ostatnich latach największymi producentami mięsa drobiowego były Stany Zjednoczone, Chiny oraz Brazylia. Konsumpcja tego rodzaju mięsa jest największa na świecie właśnie w Stanach Zjednoczonych oraz Brazylii, czyli wśród największych producentów.

W krajach Unii Europejskiej ogólne spożycie mięsa drobiowego sukcesywnie rośnie. W 2012 roku wynosiło 18,1 kg/osobę/rok, a więc o ponad 3 kg więcej niż w 2000 roku. Szacuje się również dalszy wzrost konsumpcji tego gatunku mięsa w kolejnych latach.

W Polsce konsumpcja mięsa drobiowego również wzrasta z roku na rok i w 2014 roku wyniosła – 26,9 kg/osobę/rok. Udział konsumpcji mięsa drobiowego w całkowitym spożyciu mięsa w 2014 roku wyniósł 38% (spożycie mięsa drobiowego wzrosło o 12,2 kg/osobę/rok z poziomu 14,7 kg/osobę w 2000 roku do 26,9 kg/osobę w 2014 roku).

Polska jest krajem o szybkiej dynamice wzrostu produkcji mięsa drobiowego jak również o coraz większej jego konsumpcji. Istnieje duża szansa, że wśród państw Unii Europejskiej możemy zostać liderami produkcji tego rodzaju mięsa.

Literatura

- AVEC Annual Report [2012]. Association of Poultry Processors and Poultry Trade in the EU Countries - ASBL [Tryb dostępu] http://www.avec-poultry.eu/system/files/archive/newstructure/publications/annual_reports/AVEC%20Annual%20Report%202012-%20PDF.pdf. [Data odczytu: marzec 2014].
- FAOSTAT [2012]. Food and Agriculture Organization of the United Nations. [Tryb dostępu:] <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>. [Data odczytu: marzec 2015].
- Food and Agricultural Policy Research [2012]. World Agricultural Outlook. [Tryb dostępu:] <http://www.fapri.iastate.edu/outlook/2012/>. [Data odczytu: styczeń 2014].
- Górska-Warszewicz H. [2006]: Konsument na rynku mięsa i jego przetworów. *Przemysł Spożywczy* nr 3, ss. 41-43.
- Grabowski T., Kijowski J. [2004]: Mięso i przetwory drobiowe. *Technologia, higiena, jakość* ss. 156-169.
- Grabowski T. [2003]: Drób mięsny jako surowiec rzeźny. *Polskie Drobiarstwo* nr 11, ss. 16-17.
- Hocquette J., Chatellier V. [2011]: Prospects for the European beef sector over the next 30 years. *Animal Frontiers. The review magazine of animal agriculture* nr 1(2), ss. 20-28.
- Kijowski J. [2003]: Wartość żywieniowa mięsa drobiowego. *Przemysł Spożywczy* nr 3, ss. 10-11.
- Konarska M., Guzek D., Głabska D., Wierzbicka A. [2012]: Systemy klasyfikacji mięsa wołowego w Polsce i w innych krajach a jego realna jakość. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie – Problemy Rolnictwa Światowego* Tom 12 (27), ss. 94-104.
- Kosicka-Gębska M., Paździewska N., Gębski J. [2010]: Tendencje zmian w spożyciu mięsa wołowego w Polsce w latach 2000-2009. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie – Problemy Rolnictwa Światowego* Tom 10 (25), ss.49-59.

- Polski Rynek drobiu wobec wprowadzenia systemu certyfikowanego QAFP [2013]. Fundacja Republikańska. [Tryb dostępu:] <http://cafr.pl/wpcontent/blogs.dir/4/files/filebase/Raport/Raport%20FR%20Polski%20rynek%20drobiu%20wobec%20QAFP.pdf>. [Data odczytu: marzec 2015].
- Rycombel D., Zawadzka D., Wierzbicka A. [2012]: Sytuacja na światowym rynku wołowiny i jej wpływ na polski sektor wołowiny. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy nr 16, ss.25-27.
- Rynek mięsa. Stan i perspektywy [2014]: Analizy Rynkowe nr 47. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy, Agencja Rynku Rolnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa ss. 55-56.
- Stańko S. [2011]: Tendencje w produkcji, konsumpcji i handlu mięsem drobiowym w Polsce w latach 1990-2009. *Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie – Problemy Rolnictwa Światowego*, Tom 11 (26), ss.161-168.
- Strategia promocji branży mięsa drobiowego w Polsce [2010]. [Tryb dostępu:] http://www.krd-ig.com.pl/upload/file/Strategia_promocji_branzy_miesa_drobiowego_w_Polsce.pdf. [Data odczytu: marzec 2015].
- Westhoek H., Rood T., Berg M., Janse J., Nijdam D., Reudink M., Stehfest E. [2011]: The Protein Puzzle. The Hague: PBL Netherlands Environmental Assessment Agency nr 19, ss. 81.